

שכתב הריקאנטי טעם למיתת הסוטה, מפני שרצתה לאמת את השקר על ידי השם הקדוש, לכן פוגעת בה מדת הדין. כל הכלים ניתנים לאדם מצד החסד על מנת לאפשר לו את בחירת הטוב, ולכן אם משתמש בהם לרעה, הופכים לו למקטרגים — מדת הדין — והם הם שמענישים אותו.

וכן העושה מצוה התלויה בכוונה, כגון להתקוטט ברשעים, שאם כוונתו טובה, הרי היא מצוה, ואם כוונתו להנאת עצמו — עבירה; אם כן, העושה עבירה אך משתדל לכסות את העבירה בנקודת המצוה הכלולה בה, מעורר על ידי זה את מדת הדין, והמצוה עצמה נעשית לו קטיגור'. (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 197)

פרק שלישי; דף יט

'מה כאן כהן אף להלן כהן, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים — הא כיצד? מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף' — ואין לומר שיניפו פעמיים, כהן ובעלים — תנופה אחת אמרה תורה ולא 'תנופות'. (ע' מנחות צד.)

יש מפרשים שהכהן מניח ידו תחת ידיה ממש [ואין יצר הרע מצוי לאותה שעה. ירושלמי]. ואין לחוש משום חציצה בין יד הכהן לכלי, כי כך גזרה תורה לעשות, וזו צורת המצוה (עפ"י רש"י מנחות; תוס' קידושין לו: ד"ה מכניס; תוס' שנין כאן. וכן משמע ברמב"ם. זבח תודה — מנחות). ועוד, שעיקר התנופה בבעלים ולא בכהן (רש"י מנחות צג. הביאו התוס' במנחות סא: ועוד).

ויש מבעלי התוס' שפרשו (שם ובסוכה מו: וכן כתב רש"י שם) שהכהן אוזחו את הכלי בתחתיתו, מתחת למקום אחיזת האשה, וכמו שמצינו כן בביכורים, שהבעלים אוזחים בשפת הכלי והכהן בשוליו. (ומה שדנו בירושלמי על הכיעור — לפי שאינו מן הנמנע שיגעו זב"ז לפעמים, כשמתעסקין בתנופה — תוס' שם. ובמנחת חינוך (שסו, י) כתב שמהירושלמי הנוכח 'נראה להדיא' שהכהן מניח תחת ידיה ממש. וע"ע בחדושי הרשב"א סוכה; טהרת הקדש מנחות סא: חדושים ובאורים כאן).

'ע"ב' (מערעין) — כמו יעלעלו דם (איוב לט, ל) — יבלעו דם. כאומר 'על על'. (עפ"י רש"י איוב שם. ציינו הגרעק"א).

'מגיד: שלשה דברים מעכבין בה — עד שלא קרב הקומץ... — 'מעכבין' לאו דוקא, שהרי בדיעבד אם השקה לפני הקרבת המנחה — כשרה, כדאמר בסמוך. (ר"ש משנן ותוס' רא"ש. והנצי"ב הביא דוגמא שלשון עיכוב נאמרה לכתחילה, מערכין יא. וכן מצינו בדברי הרא"ש עצמו, שפירש (בתוספותיו לעיל ח:): 'עיכוב' שנאמר שם לגבי חבל מצרי, היינו שמתעכבין לכתחילה עד שמוצאים חבל, אך אינו מעכב בדיעבד).

'הא דקתדרא בה מחמת רתיתא והא דקתדרא בה מחמת בריותא' — נראה באור הענין: אם טהורה היא, מצוה עליה לשתות כדי שהמחיקה לא תהא לבטלה. וכיון שמצוה עליה — כופים אותה לקיימה. [משא"כ עד שלא נמחקה, הרשות בידה שלא לשתות ולצאת בלא כתובה]. אבל אם טמאה היא, אינה מצווה לשתות כדי שתענש. הלכך לרבי עקיבא כשאומרת איני שותה מחמת בריותא, קרוב הדבר שהיא טמאה, הלכך אין משקים אותה בעל כרחיה. [ונראה שאין אמירתה 'איני שותה' כשוא

אנפשא חתיכא דאיסורא ממש, ואם באו עדים שהיא טהורה — מותרת, אלא שסובר רבי עקיבא שאנו מחזיקים שקרוב יותר שנטמאה]. (חדושים ובאורים)
לפי הטעם שנתן, שלא תהא המחיקה לבטלה, נראה שיש ללמד את הבעל שלא לומר 'איני משקה' לאחר שכבר נמחקה המגילה. ואולם אם כבר אמר, יתכן ששוב אי אפשר להשקותה, כמובא להלן כג.

*

סדר השקאת הסוטה לפי פסקי הרמב"ם — הלכות סוטה פרקים ג ד.

קיני וסתירה;

הולכת הבעל את אשתו (עם מנחת שעורים, משל בעל) לבית דין הגדול שבירושלים;

בית הדין מאיימים עליה בדברים, כדי שתודה; עמדה בדיבורה —

מוליכים אותה ממקום למקום כדי ליגעה; עדיין עומדת בדיבורה —

מעמידים אותה בשער מזרחי שבעזרה מבחוץ; — (נחלקו הדעות על מקום עמידתה ועמידת הכהן בעת ההשקאה

— ע' בסיכומים לעיל ז-ח);

הכהן משביעה והיא אומרת 'אמן אמן';

כתיבת המגילה; (כתב קודם שקבלה את השבועה — אמר רבא: פסולה. וכתבו התוס' (כ. ד"ה אמר) שרבא אליבא

דכו"ע אמרה ואין בדבר מחלוקת תנאים. ואולם ישנה דעה בירושלמי שכותב ואח"כ משביע, ואינה הלכה. וע' מצפה

איתן);

נתינת מים מן הכיור (ואחר כך) עפר בכלי חרס. (לפי סדר הכתובים נראה שהבאת המים והכנתם והבאת המנחה,

קודמות להעמדת האשה ופירועה ולשבועה. וכן נראה שיטת התוספות (יז: ד"ה קודם. וע"ש יד. ד"ה מביא);

מחיקת המגילה במים. (לדברי התוס' המחיקה נעשית סמוך להשקאה ממש. ע' שפת אמת);

מגלה שערותיה ולבה, וקושר עליה חבל מצרי. (מסדר הכתובים משמע שגילוי ראשה היה לפני השבועה. וכך

נראה בשיטת התוס' (כנ"ל). ובכסף משנה (ג,יא) עמד על טעמו של הרמב"ם);

נותן בידה את המנחה בכפיפה מצרית, כדי ליגעה. (התוס' כתבו שהמנחה בידה עד שעת הקרבתה, ודלא

כהרמב"ם);

לוקח ממנה את המנחה ומניחה בכלי שרת.

(על מקור הדבר שקידוש בכלי שרת קודם להשקאה — ע' שפת אמת כ. ואולם התורא"ש (שם) נקט שטוב לאחר קידוש

המנחה בכלי, כדי שיהא אפשר לפדותה ולהוציאה לחולין אם תודה ותאמר טמאה אני. ועע"ש בחדושים ובאורים.

לשיטת רש"י — נתינה בכלי שרת כשרה בור. והתוס' הביאו מהירושלמי שלכתחילה מצוה בכהן ליטול ממנה המנחה);

הכהן משקה את האשה מי המרים המאורים;

נותן המנחה בידה ומניף ביחד עמה;

מגיש את המנחה למזבח, בקרן דרומית מערבית;

קומץ; מקדש את הקומץ בכלי; מקטירו על המזבח (והשיריים נאכלים לכהנים).

(הרמב"ם פסק כדעת חכמים שמשקה ואחר כך מקריב. ואם היפך — כשרה. ולדעת רבי שמעון לכתחילה מקריב ואח"כ

(מוחק) משקה, ואם היפך — כשרה. ולשיטת רש"י אליבא דרבי עקיבא — פסולה.

והריא"ז (כב ואילך) נקט כסדר המשנה; העמדת האשה ופירועה, הבאת המנחה, הנפתה והקרבתה (כרבי שמעון) הבאת

מים ונתינת העפר, השבעה ומחיקת המגילה והשקאה).

ג. קינא וגירש — אמרו בירושלמי, כמי שמחל על קינויו, וכשנושאה צריך לקנא שוב. הכל שוים שאין מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על אחר שתתגרש, שהרי אם נטמאה לאחר גירושין אינה נאסרת עליו לחזור לו.

כו. שומרת יבם שזינתה — האם מותרת ליבמה או אסורה?

אמר רב המנונא: שומרת יבם שזינתה — אסורה ליבמה. במערבא אמרו: אין הלכה כרב המנונא. [ומה ששנינו במשנתנו שנשבעת שלא סתתה כשהיא שומרת יבם — אליבא דרבי עקיבא נשנית, שאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין, ולדבריו דינה כחייבי כריתות ואסורה ליבמה, אבל לדין אינה נאסרת].

א. התוס' כתבו על פי סוגיות הגמרא ביבמות שהלכה כרב המנונא. ואילו הרמב"ם פסק ששומרת יבם שזינתה מותרת ליבם. וכן פסק בה"ג (הל' יבום). וכן דעת הרא"ש ביבמות (והרי"ף. נוב"ק אה"ע נד) וטור שלחן ערוך אה"ע קנט"ב. וע"ע בית הלוי ח"ב מ).
ב. האחרונים הוכיחו שגם לרבי עקיבא או לרב המנונא, שומ"י שזינתה לא פקעה זיקתה וחייבת לחלוץ. (עפ"י אחיעזר א; חזו"א סג, ד; אמרי משה ז. וע' בבאור הדבר בקהלות יעקב יבמות ג. ובדבריו מיושבת הערתו בסוטה סי' ה, ב).

דפים יח — יט

כו. האם האשה שותה ושונה?

נחלקו תנאים בדבר; ופירש רבא מחלוקתם:
באיש אחד ובוועל אחד, הכל מודים שאינה שותה ושונה. (זאת תורת הקנאות. ומסתבר למעט באופן זה, שכיון שקינא לה מזה ושתתה ונמצאת נקיה ומקנא לו שוב כבראשונה, נראה הדבר שאדם קנטרן הוא ומתכוין להקניטה).
בשני אנשים ושני בוועלים — דברי הכל שותה ושונה. (זאת תורת הקנאות — יעשה לה כתורה זו בכמה קנאות).
באיש אחד ושני בוועלים; שני אנשים ובוועל אחד — לתנא קמא שונה ולחכמים אינה שונה. ולרבי יהודה, באיש אחד אינה שונה אף בשני בוועלים, ובשני אנשים שונה אף כשמקנאים בה מבוועל אחד.
א. הלכה שותה ושונה מלבד באיש אחד ובוועל אחד, כדברי תנא קמא. חזר וקינא לה מאותו אדם, ונסתרה עמו — אסורה עליו עולמית (רמב"ם).
ב. כל עוד לא שתתה, יכול לקנא לה כמה פעמים מכמה אנשים, ומשקה פעם אחת על כולן, ומביאה מנחה אחת. (תוס' עפ"י משנת כריתות).

פרק שלישי; דף יט

כח. א. מנחת הסוטה, אימתי היא נעשית ומהו סדר עבודותיה?

ב. תנופת המנחה, על ידי מי היא נעשית?

ג. 'זהשקה' ו'אחר ישקה' ו'זהשקה' — שלש השקאות הללו למה?

א-ב. לדברי חכמים הקרבת המנחה היתה נעשית לאחר ההשקאה. ולרבי שמעון מקריב את מנחתה ואח"כ משקה. ואם השקה ואח"כ הקריב — כשרה. ולרבי עקיבא (כפרש"י), השקה ואח"כ הקריב — פסולה. א. הכל מודים שמחיקת המגילה נעשית לכתחילה סמוך להשקאה. (כן מפורש בירושלמי, מובא בתוס').

ב. לחכמים, אם הקריב מנחתה ואח"כ השקה — כשרה. (כן בארו התוס' בפירוש הסוגיא, וכן הביאו מהירושלמי). וכן פסק הרמב"ם. (ד, יד; ג, טו). וכן כתב המאירי.

ואילו הרי"א פסק כרבי שמעון, [אולי משום דסתם משנה דלקמן שמקריב ואח"כ משקה. ולפי זה יש לומר שלשיטתו אף בדיעבד אם שינה הסדר פסל, שהרי העמידוהו כרבי עקיבא].

ג. לפירוש רבנו חננאל, נחלקו תנאים אליבא דרבי עקיבא, האם סובר כחכמים או כרבי שמעון.

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה לתוך כלי שרת.

רש"י כתב שהבעל נותן לתוך הכלי. ופירש הנצי"ב לפי שמצוה בבעלים להקדישו. והתוס' כתבו עפ"י הירושלמי שהכהן נוטלה ממנה ומניחה בכלי. אך אפשר שכשר גם בור אלא מאחר שהכהן נוטלה הוא גם מניח.

נותן המנחה על ידה, וכהן מניח ידו מתחתיה ומניפה (ולקח הכהן... והניף. ודרשו גזרה שוה 'יד-יד' מתנופת השלמים שהתנופה בבעלים, הכיצד — מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף). הניף והגיש קמץ והקטיר, והשאר נאכל לכהנים.

יש מפרשים שהכהן מניח ידו תחת ידה ממש. ויש אומרים שהיא אוזת למעלה והוא אוזו בתחתית הכלי, ומניפים. (ע' בראשונים כאן ובסוכה מז ובקדושין לו ובמנחות סא).

ג. והשקה קמא (שנאמר לאחר מחיקה וקודם הקטרת המנחה) — לחכמים, לגופו. מלמד ששותה ואחר כך מקריב. לרבי שמעון (שסובר מקריב ואח"כ משקה), ללמד שאם השקה ואח"כ הקריב את מנחתה — כשרה.

ואחר ישקה (שנאמר לאחר הקטרת המנחה) — לחכמים, מלמד שאם רישום הכתב ניכר [או שלא מחקו כלל עד לאחר ההקרבה], מוחק עתה לגמרי ומשקנה. לרבי שמעון — לגופו, שמקריב את מנחתה ואח"כ משקה.

בירושלמי דרשו לחכמים מואחר ישקה, שמערערין ומשקים על כרחא.

והשקה בתרא — לחכמים ולרבי שמעון, מלמד שאם נמחקה המגילה ואומרת איני שותה, משקים אותה בעל כרחא.

לפרש"י, רבי עקיבא סבר כרבי שמעון שמקריב ואח"כ משקה, אלא שלדעתו אפילו בדיעבד אם הקדים ההשקאה אינה כשרה. והוא דורש [אליבא דחד תנא] מוהשקה קמא שאם נמחקה המגילה קודם ההקטרה, אעפ"י שנמחקה שלא כדין [שהרי יש לאחר המחיקה כמה שאפשר], מערערים אותה לשתות בעל כרחא או שתודה שנטמאה. ואילו רבי שמעון סובר שאין משקים אותה בעל כרחא אלא אם נמחקה כדין לאחר הקטרה.

דפים יט — כ

כט. א. עד מתי יכולה האשה לחזור בה ולומר 'איני שותה'?

ב. אמרה 'איני שותה' וחזרה ואמרה 'שותה אני' — מהו?